

Maarif Müfettişlerinin Sınıf/Ders Denetimi Görevlerinden Muaf Tutulmalarına İlişkin Görüşleri

İzzet KAPLAN*

Öz: Bu çalışma, maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılmasına ilişkin maarif müfettişlerinin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örneklemini ile seçilen Ankara ilinde görev yapan 24 maarif müfettişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak bir adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış, uzman görüşüne sunulduktan sonra ön uygulamalar gerçekleştirilmiş, daha sonra asıl görüşmeler yapılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile yorumlanmıştır. Bulgular; Maarif müfettişleri, ders denetimi görevlerinin üzerinden alınmasından sonra; sistemin denetimsiz kaldığı, denetim bütünlüğünün kaybolduğu, öğrenci kazanımlarının izlenemediği, öğretmen performansının izlenemediği, sınıfta ne yapıldığının bilinmediği, okul müdürlerinin ders denetiminde subjektif davranışlar göstereceği ve okul müdürlerinin ders denetimi konusunda yeterliklerinin bulunmadığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcılara göre; Sınıf/ders denetiminin maarif müfettişleri tarafından yapılması uygulamasına geri dönülmelidir. Katılımcı müfettişlerin ağırlıklı görüşü, sınıf/ders denetiminin uzman kişiler tarafından yapılmasının sisteme olumlu katkı getireceği yönündedir.

Anahtar Sözcükler: Sınıf/ders denetimi, denetim sistemi, maarif müfettişi, okul müdürü

The Views of Supervisors related to Exemption from Class/Lesson Supervisions

Abstract. The purpose of this research was to determine the views of supervisors related to being exempt from their classroom supervisions. The study group was composed of 24 supervisors working in Ankara, selected by maximum variation sampling method. As the data collection tool, a semi structured interview form composed of only one open ended question, piloting was done, and then, the interviewes were done with the inspector inspectors. The data were analyzed through descriptive content analysis technique. The findings indicated that the system is unsupervised after taking over this role from the supervisors; the wholness of the supervision is disappeared; the attainments of the students and the performance of teachers cannot be followed; what is done in the class is not clearly identified subjective behaviors by school administrators have impact on inspectory practices; and school administrators do not have enough qualifications about classroom supervision. The results of the study also suggest that classroom supervisions should be done by supervisors. Classroom supervision should be carried out by an expert and this would contribute to the system positively.

Keywords: Class/lesson supervsion, supervision system, supervisors, school administrator

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü, Ankara, Türkiye, gizzetkaplan@gmail.com

Türkiye’de 14.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6528 sayılı kanunla, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma görevini yürüten “maarif müfettişlerinin” sınıf/ders denetim görevi kaldırıldı. Sınıf/ders denetimi görevi maarif müfettişlerin en önemli görevi ve mesleğin sistemdeki varlık nedeni konumundaydı. Eğitim denetimi denince akla ilk gelen şey sınıf ve ders denetimidir. Çünkü eğitim öğretim faaliyetleri sınıflarda gerçekleştirilmekte ve bilgi üretimi merkezi sınıf ortamıdır. Maarif müfettişleri görevleri gereği, öğretim faaliyetlerinin ve öğretmenlerin niteliklerinin gelişmesine katkı sunarak öğrencinin öğrenmesini daha üst noktaya çıkarmakla görevlidir. Öğretimin ve öğretmenin niteliğini geliştirmede en önemli bilgi kaynağı bilgi üretiminin yapıldığı sınıflardır. Sınıflar izlenmeden öğretimin ve öğretmenin niteliği konusunda sağlıklı veri elde etmek güçtür. Bu uygulama ile sınıf/ders gözlemleri yapılmadan kurum denetimi ve evrak incelemesi ile sınıflardaki eğitim öğretim etkinlikleri konusunda bilgi elde edilmeye, bu bilgiye dayanarak eğitim öğretimde durum saptama, düzeltme ve geliştirme çalışmalarının sürdürülmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma ile yapısal değişimden en çok etkilenen maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılması konusunda görüş ve düşünceleri belirlenerek sistemde ne gibi sorunların ortaya çıkabileceği ve bu sorunların çözülmesi noktasında alana katkı sunmak amaçlanmıştır.

Yönetimin bir süreci ve alt sistemi olan denetim, eğitim sistemi içinde hedef-kazanımlara ulaşma düzeyini belirleme, yanlış ya da eksiklikleri tamamlama, sistemi düzeltme ve geliştirme işlevlerini yerine getirir. Etkili bir denetim alt yapısı, okulun asıl etkinliği olan öğrenme ve öğretme sürecini iyileştirme amacını taşır (Beycioğlu ve Dönmez, 2009; Gökçe, 1994; Sarpkaya, 2004; Sarı, 2005; Özgözcü, 2008; Yılmaz, 2009). Her sistem uzun süre varlığını devam ettirmek istiyorsa, sistemin girdi, işleme ve çıktı aşamasında sağlıklı dönüt almak zorundadır. Bu dönütü yönetime geçerli, güvenilir ve tutarlı, verebilecek öge denetim sistemidir.

Eğitimde denetim alt sisteminin temel amacı öğrenci başarısını artırmaktır. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lisede çalışan öğretmenlerin Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini belirlemek, eğitim-öğretim etkinliklerini etkili ve doğru bir şekilde kullanıp kullanmadıklarını tespit etmek, tüm ülke genelindeki ilköğretimde görevli öğretmenler arasında amaç birliğini sağlamak, bu öğretmenlerin mesleki gelişimlerini takip ederek mesleklerinde yeterince verimli olmayanların hizmet içi eğitimden geçirilmesini sağlamak ve onların değişime ve gelişime açık olmalarını sağlamak için etkili bir denetime ihtiyaç vardır.

Eğitim denetimini Bursalıoğlu (2000, s. 172), “kamu ve kurum yararına insan davranışlarını kontrol etme süreci”; Başar (1993, s. 4); “durumu saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme etkinlikleri”; Kaya (1993, s. 184), “eğitim-öğretim sürecinin başarı derecesini objektif olarak belirleme”; Aydın, (1993, s.1) “örgütte yapılan etkinliklerin önceden belirlenen amaçlara, saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması süreci”; Başaran (2000, s. 19) “amaçlardan sapmayı önlemek için uygulamaları izleme ve düzeltme süreçleri”, Sullivan ve Glanz (2015, s. 4) ise, “öğretimi geliştirme ve öğrenci başarısını artırmak amacıyla öğretmenleri öğretimle ilgili diyalogun içerisine çekme süreci”

olarak tanımlamıştır. Türkiye’de eğitim denetimi görevini yürüten görevliye, muin, müfettiş, eğitim müfettişi, denetçi, denetmen, maarif müfettişi gibi isimlendirmeler yapılmıştır. Mevcut uygulamada yasal olarak eğitim denetimi yapan kişinin ismi maarif müfettişidir.

Maarif Müfettişlerinin görev, süreç, rol ve davranış boyutlarını kapsayan müfettiş rolleri, liderlik, yöneticilik, rehberlik, öğreticilik, araştırmacılık ve denetçilik şeklinde sınıflandırılmaktadır (Başar, 1995; Taymaz, 2010). Bu görevlerden en önemlisi kazanımların gerçekleştirildiği yer olan sınıf veya ders denetimi olarak söylenebilir. Şöyle ki, eğitim öğretim faaliyetlerinin ana amacı öğrencinin daha önceden belirlenen kazanımları kazanmasıdır. Kazanımların kazanıldığına ilişkin bilgi ve belge sınıf/ders ortamındaki gözlemlerle, öğrencilerde görülen davranış değişiklikleriyle, sınavlarda gösterdikleri başarılar vs. ile ölçülebilir.

Öğretim etkinlikleri de sınıf ve derslerde gerçekleşmektedir. Sullivan ve Glanz’a (2015) göre, denetim öğretimin gelişimin merkezi olarak görülmektedir. Sınıf/ders denetimi, “öğretmenlerin kendi aralarındaki yeterliğini, çalışmasını, uyguladıkları yöntemleri, bunları uygulamadaki yeterliğini ve öğrencilerin yetişme düzeylerini inceleyip değerlendirmeyi” amaçlayan denetim türüdür. Ders denetimi yalnızca var olan durumun tespit edilmesini değil, varsa eksiklerin giderilmesinde veya mevcut durumun geliştirilmesinde öğretmenlere rehberlik edilmesini de kapsar. Ayrıca, öğretmenin değerlendirilmesi yalnızca girilen dersteki performansına göre değil aynı zamanda yıllık programla günlük planların örtüşüp örtüşmediği, sorduğu soruların düzeyi, verdiği ödevler, yanlışları düzeltmede dikkati ve buna benzer birçok ders içi ve ders dışı faaliyetlere göre de yapılır (Taymaz, 2002). Spears’a göre sınıf okulda öğretme durumunun kalbidir ve bu nedenle ders denetimi de genellikle sınıfta gerçekleştirilir (Aktaran: Erdem ve Eroğul, 2012). Ders ziyaretleri yalnızca eğitimsel planın izlenmesi, öğretimin bazı evrelerine katkı, öğrencilere yardım, geleceği planlamaya öneriler almak için gerçekleştirildiği gibi öğretmenin isteği üzerine sadece iş doyumu sağlamak için de yapılabilir.

Türkiye’de denetim görevini profesyonel meslek olarak yürüten kişiler maarif müfettişleridir. Başar (1993) ve Taymaz’a (2002) göre; Müfettiş, sınıfa öğretmenle birlikte girmeye özen göstermeli ve sınıfta da dikkat çekmeyecek bir şekilde uygun yere oturmalıdır. Diğer dikkat etmesi gereken bir husus da derste çok fazla not almaktan kaçınmasıdır. Kısa notlar alıp sınıftan çıktıktan sonra yorumlayabilir. Çünkü onun sınıfta sürekli not alır vaziyette olması hem öğretmen hem de öğrencileri rahatsız eder. Dersten çıkarken de birlikte çıkmalıdır. Ders öncesinde olduğu gibi dersten sonra da öğretmenle görüşme yapılması gerekmektedir. Görüşmenin öncelikle bireysel olarak yapılması önemlidir. Öğretmenlerle, onların olumlu ve olumsuz yönlerinin paylaşılması ve birlikte denetimin genel bir değerlendirmesinin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Müfettiş bu süreçte tutum ve davranışlarına özen göstermeli, iyi ilişkiler kurmalı ve becerilerini sergileyebilmelidir (Başar, 1993: 40). Müfettiş eylemlerinde, planlılık, süreklilik, nesnellik, bütünlük, durumsallık, açıklık ve demokratiklik gibi denetim ilkelerine de uymak zorundadır (Başar, 2000; Taymaz, 2002).

Denetimin gerekliliği ve zorunluluğu eğitimciler tarafından üzerinde uzlaşılan bir konudur (Aslanargun & Tarku, 2014; Aydın, 2005; Balcı ve ark., 2007; Başar, 2000; Beach ve Reinhartz, 2000; Beycioğlu ve Dönmez, 2009; Calabrese ve Zepeda, 1997; Can, 2007; Garubo ve Rothstein, 1998; Glickman, Gordon ve Ross-Gordon, 2005; Hoy ve Forsyth, 1986; Memduhoğlu, 2012; Memduhoğlu & Taymur, 2014; Pajak, 2010; Sergiovanni ve Starratt, 1993; Taymaz, 2005; Waite, 1995; Zepeda, 2006). Ancak denetimin kimin tarafından yapılması gerektiği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Başar'a (2000) göre, denetim yönetim süreçlerinin sonucusu olduğundan, denetim, yöneticinin görevidir. Örgüt çok genişlemiş veya bazı işler yöneticinin bilgisi ötesinde derinleşmişse, yöneticiye denetim görevlerinde yardım etmek için denetçiler görevlendirilebilir. Aslanargun ve Göksoy'un (2013) yaptığı araştırmada; öğretmen ve okul yöneticileri ders denetimini okul müdürünün yapması gerektiği, yine Yılmaz'ın (2009) yaptığı araştırmada da ders denetimini okul müdürünün yapması gerektiği sonucu belirtilmiştir.

Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6528 Sayılı Kanun 14.03.2014 tarih ve 28941 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 17. Maddesi ile 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılarak Maarif müfettişlerinin görevleri arasında ders denetimi görevi yer almamıştır. Millî Eğitim Bakanlığının 24.05.2014 tarih ve 2909 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İle Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinde de maarif müfettişlerinin ders denetimi görevi yer almamıştır. Bu kanun ve ardından yönetmelik ile birlikte maarif müfettişlerinin en önemli görevleri arasında sayılan ders denetimi görevi sayılmamıştır. Böylece açık bir sistemin en önemli öğelerinden biri olan dönüt alma yapısı değişikliğe uğratılmıştır. Maarif müfettişlerinin ana görevlerinden birisi olan ders denetimi görevi üzerlerinden alınmıştır. Ders denetimi eğitim çalışmalarının durumun tespit edilmesi, düzeltilmesi ve geliştirilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Maarif Müfettişlerinin ders denetimi, kurum denetimi (yönetimin denetimi), araştırma, inceleme ve soruşturma görevleri bulunmaktaydı. Yapılan kanun değişikliği ile müfettişlerinin en önemli görevleri arasında sayılan ders denetimi görevini okul müdürlerinin yapmasının yolu açılmış oldu. Okul müdürünün öğretmenlerin derslerini izleme görevi vardı ve zaman zaman yürütüyorlardı. Okul müdürlerinin sınıf ve ders denetimi ile ilgili bilgisi, usta çırak ilişkisi biçiminde olup, daha önceki yaşantılara ya da rol modellere dayalıdır. Ders denetim görevinin maarif müfettişlerinin görevleri arasından çıkarılması, yönetimin alt sistemi olan denetim sisteminde büyük boşluk yaratıp yaratmayacağı merak konusu haline gelmektedir. Bu çalışmada, maarif müfettişlerinin ders denetimi görevinin üzerinden alınması konusunda düşünceleri belirlenerek, denetim sisteminde oluşabilecek sorunları belirlemede, çözüm üretiminde alan yazına bilgi sunmak amaçlanmıştır. Bu araştırmada ders denetiminin en önemli paydaşı olan maarif müfettişlerinin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin üzerlerinden alınmasına ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu görüşleri arasında, müfettişlerin

geldiği kaynaklar (İl Eğitim Denetmeni, Bakanlık Denetçisi) açısından fark olup olmadığını karşılaştırmaktır.

Yöntem

Bu araştırmada, Türkiye’de maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin üzerinden alınmasına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla nitel yaklaşım kullanılmıştır. Bu araştırma kapsamında maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetiminin kaldırılmasına ilişkin kişisel görüşleri alınmıştır. Böylece insanların bireysel bakış açıları ile sosyal dünyaya yansıyan davranışlarını anlayabilmek için günlük yaşamda kullandıkları yapıların ve ilişkilerin çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları nitel örneklem türlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1987). Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin nedeni, görece küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Burada amaç, maksimum çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle çalışma grubu, Ankara ilinde görev yapan, 10 bakanlık denetçisi kaynağından gelen maarif müfettişi ve 14 İl Eğitim Denetmenliği kaynağından gelen maarif müfettişi olmak üzere toplam 24 maarif müfettişinden oluşturulmuştur. Ayrıca katılımcı maarif müfettişlerinin 22’si erkek, 2’si kadındır. Farklı kaynaklardan gelen denetçilerin, cinsiyet, deneyim, mezun olunan alan gibi özellikleri Maksimum çeşitliliği yansıtmaktadır.

Veri Toplanması

Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm kişisel bilgiler bölümü (maarif müfettişinin kıdemi, geldiği kaynak, mezun olduğu okul), ikinci bölümde “*Maarif Müfettişlerinin yeni çalışma esaslarına göre sınıf/ders denetimi yapmıyor olmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*” şeklinde açık uçlu soru sorulmuştur. “*Bu değişiklikten sonra ne gibi gelişmeler, sorunlar olabilir?*” şeklinde sonda soruları yöneltilmiştir. Araştırmacı tarafından 24 müfettişle yüz yüze görüşülerek, yarı yapılandırılmış görüşme formuna notlar alınmıştır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Uzman görüşüne dayalı olarak görüşmelere; “*Maarif Müfettişlerinin yeni çalışma esaslarına göre sınıf/ders denetimi yapmıyor olmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*” şeklinde bir açık uçlu soru ile başlanması uygun görülmüştür. Görüşmenin pilot çalışması Ankara ilinde çalışan 3, Hatay ilinde 2 maarif müfettişine bu tek soru yöneltilerek gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda olası sonda soruları da belirlenerek görüşme formu şekillendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde “içerik analizi” tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinin temel amacı toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde genel olarak özetlenen veriler, içerik analizinde daha derinlemesine incelenir ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalara içerik analizi sonucu ulaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu çerçevede, Maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılmasına ilişkin maarif müfettişlerinin görüşleri, 4 aşamada analiz edilmiştir. 1. Adlandırma, kodlama ve çıkarma, 2. Tema geliştirme, 3. Geçerlik ve güvenilirlik sağlama, 4. Raporlaştırma aşamalarından oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre veriler yorumlanmıştır.

Adlandırma, kodlama ve çıkarma aşaması. Katılımcılardan elde edilen bilgiler öncelikle düz metin haline getirilmiş, daha sonra bu metinlerden kodlar ve kategoriler oluşturulmuştur. 10 Eğitim Denetçisi (Bakanlık Müfettişi) maarif müfettişi, 14 İl Eğitim Denetmeni (İlköğretim Müfettişi) maarif müfettişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların isimleri gizli tutularak kodlar kullanılmıştır. Eğitim Denetçisi (Bakanlık Müfettişi) “B” sembolü, İl Eğitim Denetmeni (İlköğretim Müfettişleri ise “İ” sembolü ile gösterilmiş ve görüşmeye katılan müfettişlere sıra numarası eklenerek (B1,B2...,İ1,İ2...) kodlanmıştır.

Tema geliştirme. Katılımcı görüşlerinden oluşturulan kodlar, benzerlikleri ve farklılıklarına göre kategoriler, kategorilerden de temalar oluşturulmuştur.

Geçerlik ve güvenilirlik sağlama. Nitel araştırmalarda, toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığının açıklanması geçerliliğin sağlanmasında önemli ölçütlerinden birisidir (LeComte ve Goetz, 1982, Akt:Tok, 2015). Bu anlamda veri toplama, değerlendirme süreci ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Verilerin geçerliliği ve güvenilirliği kapsamında; iki farklı kaynaktan gelen müfettiş grubunun görüşleri esas alınarak veri çeşitliliği ve karşılaştırma sağlanmaya çalışılmıştır. Maarif Müfettişleri ile ön görüşme yapılarak çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve güven oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca veriler diğer araştırma bulgularıyla desteklenmiştir.

Raporlama aşaması. Bu aşamada; katılımcılar tarafından belirtilen görüşler araştırmacı tarafından kodlara, kategori ve temalara dönüştürülmüş, temalar frekans hesapları ile betimlenmiştir. Oluşturulan tema veya kategorilerle ilgili örnek nitelikteki görüşler eklenmiş ve diğer araştırma bulguları ile desteklenerek yorumlanmıştır.

Bulgular

Maarif Müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılmasına ilişkin görüşlerinde, müfettişlerin geldiği kaynak (İl Eğitim Denetmeni, Bakanlık Denetçisi) karşılaştırılarak incelendiğinde; Veri toplama aracımızla elde edilen veriler Tablo 1’de özetlenmiştir. Tablo 1’de görüşme yapılan toplam 24 müfettişten, sekiz Eğitim Denetçisi (Bakanlık Müfettişi) ve 11 İl Eğitim Denetmeni (İlköğretim Müfettişi) olmak üzere 19 müfettişin ders denetiminin Müfettişler tarafından yapılmaması uygulamasını olumsuz olarak görmektedir. İki Eğitim

Denetçisi (Bakanlık Müfettişi) ve iki İl Eğitim Denetmeni (İlköğretim Müfettişi), ders denetiminin Müfettişler tarafından yapılmaması uygulamasını olumlu bulduğunu söylemektedirler.

Tablo 1
Sınıf/Ders Denetiminin Maarif Müfettişlerinden Alınmasına İlişkin Maarif Müfettişlerinin Görüşleri

Ders denetiminin Maarif Müfettişleri tarafından yapılmamasını olumlu buluyorum			Ders denetiminin Maarif Müfettişleri tarafından yapılmamasını olumsuz buluyorum		
İl Eğitim Denetmeni	Eğitim Denetçisi	f	İl Eğitim Denetmeni	Eğitim Denetçisi	f
İ1, İ4	B2, B6	4	İ2, İ3, İ5, İ6, İ7, İ8, İ10, İ11, İ12, İ13, İ14	B1, B3, B4, B5, B7, B8, B9, B10	18
Toplam	2	4	11	8	18

Tablo 1’de, Eğitim Denetçisi (Bakanlık Müfettişi) kaynağından gelen 10 müfettişe ilişkin verilerden; Maarif müfettişlerinin yeni düzenlemeye göre ders denetimi yapmıyor olmalarına ilişkin görüşlerinde 10 müfettişin ikisi, maarif müfettişlerinin ders denetimi yapmıyor olmalarını olumlu değerlendirirken, sekiz maarif müfettişi bu kararın olumsuz olduğunu söylemektedirler. Katılımcı 19 müfettiş sınıf/ders denetiminin kaldırılmasını olumsuz bulurken, dört müfettiş olumlu bulmuş, bir müfettiş kendisi için olumlu, sistem için olumsuz olduğunu söylemiştir. **Maarif müfettişlerinin ders denetimi görevinin kaldırılmasına ilişkin görüşlerinde, müfettişlerin geldiği kaynak (İl Eğitim Denetmeni, Bakanlık Denetçisi) açısından fark olmadığı anlaşılmaktadır.**

Bir İl Eğitim Denetmeni (İ9) ders denetiminin müfettişler tarafından yapılmaması kararını kişisel olarak olumlu bulduğunu, ancak sistem olarak olumlu bulmadığını söylemektedir:

“Bireysel olarak olumlu buluyorum. Anlamsız bir çalışma yüküydü. Öğretmenlere ne kadar rehberlik yapsan, ne kadar değişiklikleri anlatsan, yapması gerekenlerden bahsetsen de öğretmenler yine de bildiklerini okuyorlardı. En basiti bitişik eğik el yazısını halen uygulamayan ve gereksiz bulan öğretmenler var. Sistem açısından bakıldığında öğretmenin mesleki gelişim durumunu en yakından görme ve öğretmenlere bireysel önerilerde bulunma imkânı vardı. Maarif müfettişlerinin derse girmemeleri genel önerilerde bulunmalarına neden oluyor. Bunun da tam yerini bulduğu söylenemez...”

Tablo 2’de maarif müfettişlerinin ders denetimi yapılmıyor olmasına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Maarif müfettişlerinin görüşleri dört tema altında değerlendirilmiştir. Bu temalar, denetim sistemi, öğretmen, okul müdürü ve müfettişler teması olarak sıralanmaktadır. Bu temalar kendi içerisinde olumlu ve olumsuz kategori altında değerlendirilmiştir. Olumlu ve olumsuz görüşler alt kategorilere (kodlar) yerleştirilmiştir. Alt kategoriler frekanslarına göre sıralanmıştır. Frekanslara göre değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 2’de gösterilen veriler; temalar altında, kategori ve kodlar değerlendirilecektir.

Denetim Sistemi

Maarif Müfettişlerinin Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumsuz Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Denetim Sistemi teması altında, maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi yapmıyor olmasını olumsuz olarak değerlendiren görüşlerden elde edilen kodlar (frekanslarına göre); sistemlerin denetlenmesi ihtiyacı (6), denetim bütünlüğünün kaybolması (5), durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme süreçlerinin yerine getirilememesi (4), Öğretmenlerle iletişimin kaybolması (3), öğretmen teftiş formlarının yetersizliği (3), mevcut denetimlerin sadece evraklar üzerinde denetim yapılmasının yanlışlığı (2), denetim sistemine karşı olumsuz tutumlar(1), bakanların denetime karşı olumsuz tutumu (1) olarak sıralanmaktadır.

Denetim sistemi teması, maarif müfettişlerinin ders denetimi yapmıyor olmasını olumsuz olarak değerlendiren müfettişlere ait örnek görüşler; “...Hiçbir sistem denetimsiz bırakılamaz...” (İ8, i14) “...ders denetimi ile kurum denetimi bir bütünlük arz etmektedir. Sadece ders denetimi ya da sadece kurum denetimi bütünsel değerlendirmeyi engellemektedir...” “...bu uygulama ile kontrol, düzeltme ve geliştirme süreçleri etkili ve nitelikli yürütülemez...” (İ13), “...ölçülemeyen hizmet geliştirilemez, iyileştirilemez...” (B3), “...öğretmenlerin ders konuları hakkında danışacağı görüş alabileceği ortam ortadan kalkmış olmaktadır...”(İ10), “... sadece idare denetimi yapılmakta ve getirilen öneriler daha çok evraklarla sınırlı kalmaktadır. Çünkü öğretmenin ders içinde kullandığı yöntem teknikler, konu ile ilgili materyaller ve öğrencileri derse katabilmesi vs. gözlemlenmemektedir...”(İ11), “...Yapılan denetimler daha çok evraklar üzerinde yapılmakta, sınıflarda olup bitenden haberdar olunamamaktadır...”(İ10), “...bütün sistemlerin olmazsa olmaz koşulu olan denetim sistemini yeni gelişmelere uygun olarak iyileştirmek, geliştirmek yerine; Eğitim denetimi verimsiz ve etkisiz, en iyisi denetimi kaldıralım, anlayışını benimsedi. Bunu yaparken, öğretmenlere şirin gözükme için “Bakın sizi müfettişlerin zulmünden kurtardım.” mesajını da vermeye çalıştı...” şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

Ayrıca; Ders denetiminin gerekli olduğunu ancak uzun aralıklarla yapılması gerektiğini savunan farklı görüşte; “...Sonuç olarak ders denetimlerinin kaldırılması eğitim-öğretim açısından olumsuz bir uygulama niteliğindedir. Yeni bir teftiş anlayışında puan sistemi kaldırılmak suretiyle rehberlik ağırlıklı bir denetimin yapılması ve 3-4 yılda bir yapılmasının uygun olacağı görüşümdedir...”(İ7) şeklinde açıklama yapmıştır.

Maarif müfettişlerin görüşleri, denetim ilkelerinden bütünlük, demokratiklik, açıklık ilkeleri ile tutarlılık göstermektedir. Denetim bir bütündür, kurum denetimi ile ders denetimini ayırmak doğru olmayacağı vurgusu ön plana çıkmaktadır. Maarif müfettişleri sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılması ile sadece kurum denetimi ile sisteme ilişkin sağlıklı dönüt verilemeyeceğini, denetimin bütünlüğünün kaybolacağını, sınıfların kontrolsüz kalacağını, denetim sisteminin zayıflayacağını düşünmektedirler.

Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumlu Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Denetim sistemi teması altında; maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi yapmıyor olmasını **olumlu** olarak değerlendiren görüşlerde; maarif müfettişlerinin denetim ilkelerine ve esaslarına aykırı davranışları (2), denetimde düzeltme ve geliştirme işlevinin yerine getirilmemesi (1), ders denetiminde iletişim sorunları yaşanması (1), ders denetiminin evraklar üzerinden yapılması (1) şeklinde sıralanmaktadır.

Maarif müfettişlerinin görüşleri; "...Müfettiş sınıfın bir üyesi gibi değil de, müfettişin denetleyen amir algısı yaratacak şekilde derse girmesi (ders başladıktan sonra derse girmesi, öğretmenin masasına oturması, iletişimde emir cümlesi kullanması vs.) öğretmenin motivasyonunu olumsuz etkilediğini, öğrencinin öğretmenin liderliği ile ilgili algısını olumsuz etkilediğini düşünüyorum" (İ1), "...Müfettişlerin teftiş teknikleri ve iletişim becerileri alanlarında yeterli hale gelmesi durumunda uygun teftiş modeli ile ders/sınıf teftişi yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyim..." (İ1) şeklinde sıralanmaktadır.

Katılımcılardan iki bakanlık müfettişi, iki ilköğretim müfettişi, maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılmasını olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Yukarıdaki katılımcı görüşlerinden, maarif müfettişlerinin ders denetimi görevinde de bir değişimin ya da yeniden yapılandırmanın gerektiği vurgusu ortaya çıkmaktadır. Bu görüşleri, Memduhoğlu'nun (2009) yaptığı araştırmada "öğretmen ve yöneticilerin, denetimde daha çok evrak denetiminin yapıldığı", Aküzüm (2012) tarafından 73 yüksek lisans ve doktora tezi üzerinde yapılan bir metasentez çalışmasında; "denetmenlerin, denetim sürecinde sergilemiş oldukları davranışları ile rehberlik, mesleki yardım ve işbaşında yetiştirme rolleri ve teknik yeterlikleri öğretmenler tarafından düşük düzeyde yeterli görüldüğü", Aküzüm ve Özmen (2013) Maarif Müfettişleri (İlköğretim Müfettişi ve Bakanlık Müfettişi yada İl Eğitim Denetmeni, Eğitim Denetçisi gibi) hakkında yapılan 14 yüksek lisans ve 4 doktora tezi üzerinde yapılan bir meta analiz çalışmasında; "Denetmen rollerinin yeterliklerine ilişkin araştırma sonuçlarının incelenmesi ile öne çıkan hususlar, denetmenlerin rollerini "yüksek" düzeyde gerçekleştirdiklerini, buna karşılık öğretmenlerin, denetmenlerin bu rollerini gerçekleştirme düzeyini "düşük" düzeyde, okul yöneticilerinin ise genellikle "orta" düzeyde yeterli buldukları yönündedir. Denetmenlerin liderlik, araştırma ve soruşturma rolleri de öğretmen ve okul yöneticileri tarafından "düşük" ve "orta" düzeylerde yeterli görülmüştür" şeklindeki araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Bu tür yargılar sadece Türkiye'ye ait bir durum değildir. Örneğin, Houk'un (1999) Kanada'da yaptığı araştırmada, öğretmenlerin, denetmenlerin rollerini iyi sergileyemediklerini ve genellikle bilgi, beceri ve yetenekleri konusunda yetersiz olduklarını, öğretmenlerin, denetmenlere ve denetim sürecine ilişkin güvensizliklerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır (Aktaran: Aküzüm ve Özmen; 2013).

Denetim sistemi teması altında maarif müfettişlerinin ders denetimi görevinin kaldırılmasının olumsuz olacağı katılımcı 24 müfettişten 20'si tarafından ileri sürülmüştür.

Tablo 2

Sınıf/Ders Denetiminin Maarif Müfettişlerinden Alınmasına İlişkin Maarif Müfettişlerinin Görüşlerine Ait Tema, Kategori ve Kodlar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	f	
Denetim sistemi	Olumsuz	Sistemlerin denetlenmesi ihtiyacı(İ8,İ14,B2,B4,B9,B10)	6	
		Denetim bütünlüğünün kaybolması (İ3, İ11, İ13,İ14,B8)	5	
		Durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme süreçlerinin yerine getirilememesi (İ13,İ14,B2, B8)	4	
		Öğretmenlerle iletişimin kaybolması (İ3, İ10,İ14)	3	
		Mevcut denetimlerin sadece evraklar üzerinde denetim yapılması yanlışlığı (İ11, İ14)	2	
		Denetim sistemine karşı olumsuz tutumlar (İ2)	1	
		Bakanların denetime karşı olumsuz tutumu (İ2)	1	
		Denetimin daha uzun aralıklarla yapılması (her yıl denetim yapılmasının getirdiği sorunlar) (İ7)	1	
	Olumlu	Denetim formlarındaki yetersizlikler (İ2, i7, B4),	2	
		Denetim ilkelerine ve esaslarına aykırı davranışlar (İ1, B2)	2	
		Denetimde düzeltme ve geliştirme yerine getirilmiyor(İ1)	1	
		Ders denetiminde iletişim sorunları yaşanıyor (İ1)	1	
		Ders denetiminin denetim evrakları üzerinde yapılabileceği (B6)	1	
	Öğretmen	Olumsuz	Öğrenci kazanımları izlenmiyor (İ5, İ8, İ10,İ11,İ12,İ13,İ14,B8)	8
			Öğretmen performansı izlenmiyor (İ5, İ7,İ9,İ11,İ13,B8)	6
Sınıfta ne yapılıyor bilinmiyor (İ5, İ10,İ11,İ12, İ13,İ14)			6	
Öğretmenler hazırlıksız derse giriyor (İ8, İ11, İ14)			3	
Şubeler arasındaki kıyaslama farkı engellendi(İ8,İ14)			2	
Öğretmenlerin yeni öğretim yöntem ve teknikleri, araç gereç kullanma konularında gelişmelerine katkı sunma imkânı kalmadı (İ8, B8)			2	
Öğretmenlerin eğitim öğretimle ilgili danışacağı ortam kalmadı(İ10, İ14)			2	
Öğrenci başarısızlıklarının artması (İ5)		1		
Olumlu		Öğretmen farklı sınıf ve derste gözlemlendiğinden denetim gözlemlerinin objektif olduğu düşüncesi (İ1)	1	
Okul Müdürü	Olumsuz	Okul müdürlerinin ders denetimi ve değerlendirmede subjektif davranması (İ2,İ3, İ6, İ8,İ9, İ10,İ12,İ13,İ14,B5,B7,B9,B10)	13	
		Okul müdürleri ders denetimi konusunda yetersizdirler (İ6,İ8,İ14,B2,B5, B7, B9)	7	
Müfettişler	Olumsuz	Ders denetimini maarif müfettişleri yeniden yapmaya başlamalıdır (İ2,İ6,İ8,İ10,İ11,İ12, İ14, B1,B2, B4,B9,B10)	12	
		Ders gözlemi esnasındaki iyi örneklerin taşınması(İ5, İ6,İ8,İ14, B8)	5	
		Maarif müfettişleri ders denetimleri esnasında kendini geliştirmesine zorunlu olarak katkı sunması(İ8,İ14,B1,B8)	4	
		Maarif müfettişleri etkisiz duruma getirildi(İ2, İ10,İ12, İ14)	4	
		Gelecekte maarif müfettişliğinin kaldırılması planlanıyor (İ2,İ11,İ12)	3	
		Ders gözlemi müfettiş tarafından objektif yapıldığı (İ9, İ14)	2	
		Birçok öğretmenin dersinin izlenmesi müfettişlere ölçüt oluşturmada yardımcı oluyordu(İ8)	1	
	Olumlu	Müfettişin kendine yetiştirme sorunları (İ2,İ4)	2	
		Hizmet içi eğitim yetersizlikleri (İ2, B1)	2	
		Müfettişlerin Soruşturmacı rolleri ders denetiminde müfettişe olan güveni azalttı (İ4)	1	

Başlıca-gerekçeler; sistemlerin denetlenmesi ihtiyacı (6), denetim bütünlüğünün kaybolması (5), durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme süreçlerinin yerine getirilememesi (4), Öğretmenlerle iletişimin kayboldu (3)...olarak sıralanmaktadır.

Öğretmen Teması

Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumsuz Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Öğretmen teması altında maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi yapmıyor olması ile ilgili **olumsuz** görüşler; “öğrenci kazanımlarının izlenmediği (8), öğretmen performansının izlenmediği (6), sınıfta ne yapıldığının bilinmediği (6), öğretmenlerin hazırlıksız derse girdiği (3), şubeler arasındaki kıyaslama farkının engellendiği (2), Öğretmenlerin yeni öğretim yöntem ve teknikleri, araç gereç kullanma konularında gelişmelerine katkı sunma imkanı kalmadığı (2), Öğretmenlerin eğitim öğretimle ilgili danışacağı ortam kalmadığı (2), öğrenci başarısızlıklarının artması(1), olarak sıralanmaktadır.

Öğretmen temasında, maarif müfettişleri ders denetimi görevinin kaldırılmasından öğretmenlerin olumsuz etkileneceğini düşünmekte ve öğrenciye verilen kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğinin belli olamayacağını ileri sürmektedirler. Katılımcı müfettişlerin örnek görüşleri; “...Ders denetiminin kaldırılmasını uygun bulmuyorum. Öğrenciye kazandırılan davranışları görülebiliyordu, şu anda bunu tespit etmek mümkün değil...” (İ5), “...Zira eğitimde paylaşım ve tecrübe aktarımı sistemin iyileştirilmesi, öğretmen eğitimi ve öğrenci öğrenmesinin geliştirilmesi adına çok önemli hususlardır...”(B8), “...ürünün üretildiği yer sınıftır. Kazanımlar sınıfta gerçekleşmektedir. Bu kazanımların gerçekleştirilmesi ile ilgili sürecin gözlenmesi, izlenmesi, durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme eylemlerinin yapılması gerekir. Aksi takdirde her şey tesadüflere kalabilir...”(İ14), “...eğitim öğretimin en önemli unsuru olan öğretmen denetiminden vazgeçilmesi düşünülemez...”(B9), “...sınıflar okulların mutfağına benzerler, mutfakta ne kadar kaliteli yemek yapılıp yapılmadığı ise ancak yapılacak iyi bir denetim sonucunda dönüt alınabilir...”(İ10), “...ders ortamında öğretmeni görmeden rehberlik/denetim eksik kalmaktadır...”(İ11), “...öğretmenlerin performanslarını görebiliyorduk, buna göre değerlendiriyorduk. Şuanda öğretmenlerin ne yaptığını hiç kimse bilmiyor...”(i5), “...Yapılan denetimler daha çok evraklar üzerinde yapılmakta, sınıflarda olup bitenden haberdar olunamamaktadır. Bu da sınıflardaki ders kazanımlarının ne ölçüde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin bilinmesini önlemektedir...”(İ10), “...öğretimin planlı ve programlı yürütülmesi şuanda sona ermiştir. Her şey tesadüflere bırakılmıştır. Öğretmen ders kitaplarındaki sıralamaya göre dersleri işlemektedir...”(İ14) , “...Ders denetiminin bizden alınmasının olumsuzlukları ortaya çıktı. Şöyle ki,Şubeler arasındaki farklılığı kıyaslama ortadan kalktı...”(İ8), “...müfettiş zümre öğretmenlerin tamamını izleyerek, sınıflar arasında bir karşılaştırma ve değerlendirme yapabiliyordu. Bu karşılaştırmaları öğretmen ve yöneticilerle paylaşabiliyordu...”(İ14) şeklinde açıklamalarla desteklenmiştir.

Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumlu Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Öğretmen teması altında maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi yapmıyor

olmasını **olumlu** olarak değerlendiren görüşlerde; "Maarif müfettişleri ders denetimi yapılmıyor olmasında ortaya çıkacak sorunlar olarak sadece bir kişi tarafından, Öğretmen farklı sınıf ve derste gözlemlenemediğinden denetim gözlemlerinin objektif olduğuna inanmadığı(1)" belirtilmiştir. Bu görüş, "...Öğretmen farklı sınıf ve derslerde gözlenmediğinden denetim gözlemlerinin objektif olduğuna inanmıyorum..."(İ1) şeklinde belirtilmiştir.

Ders denetiminin yapılmaması ile ilgili öğretmen temasında olumlu görüş olarak bir kişi görüş belirtmiştir. Diğer 23 müfettiş öğretmen teması altında olumsuz görüş belirtmişlerdir. Maarif müfettişleri ders denetimi görevlerinin kaldırılmasının öğretmenlerin mesleki gelişimi için olumsuz etkisi olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bunun gerekçesi olarak: şu anda sınıflarda, öğrenci kazanımları izlenmediği (8), öğretmen performansının izlenmediği (6), sınıfta ne yapıldığının bilinmediği (6), öğretmenlerin hazırlıksız derse girdiği (3), şubeler arasındaki kıyaslama farkının engellendiği (2), Öğretmenlerin yeni öğretim yöntem ve teknikleri, araç gereç kullanma konularında gelişmelerine katkı sunma imkanı kalmadığı (2), Öğretmenlerin eğitim öğretimle ilgili danışacağı ortam kalmadığı (2), öğrenci başarısızlıklarının artması (1), olarak sıralanmaktadır.

Okul Müdürü

Ders Denetiminin Kaldırılmasının olumsuz olduğu ile ilgili maarif müfettişlerinin görüşleri. Okul Müdürü teması altında maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi yapmıyor olmasını **olumsuz** olarak değerlendiren görüşlerde; "okul müdürlerinin ders denetimi ve değerlendirmede subjektif davranması (13), Okul müdürlerinin ders denetimi konusunda yetersiz olması (7)" olarak sıralanmaktadır.

Okul müdürü teması altında, maarif müfettişlerinin ders denetimi yapmıyor olmasını olumsuz olarak değerlendiren müfettişlerin örnek görüşleri; "...Okul müdürleri ders denetimini sağlıklı yürütemezler. Okul müdürlerinin nasıl atandığı tartışma konusudur. Okul müdürünün yaptığı denetim subjektif olur. Bunun olumsuz sonuçlarını daha sonra göreceğiz..."(İ8), "...ders denetiminin okul müdürü tarafından yapılıyor olması öğretmenlerin de yöneticilerinin tarafsız oldukları konusunda kuşkulandırmakta veya müdüre yaranmak şekilden şekle girmelerine de neden olabilmektedir. Maarif müfettişleri ile öğretmenlerin en azından böyle sorunları yoktu..."(İ9), "...Öğretmenler branş müfettişi tarafından denetlenmelidir. Okul müdürü her branşı denetleyemez..."(B3), "...okul müdürünün yönetim ve diğer görevlerini yanında okullarda vakit bulup ders denetimini nesnel bir şekilde kriterlere uygun değerlendirme yapabileceğini kesinlikle düşünmüyorum. İşin içine öğretmenin sendikası, kılık kıyafeti, değerler, siyasi duruşu gibi birçok değişken etkilemektedir..."(B5), şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Okul Müdürü teması altında maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi yapmıyor olmasını **olumlu** olarak değerlendiren görüş bulunmamaktadır.

24 maarif müfettişi de okul müdürlerinin ders denetimi yapmasında sorun yaşanacağı konusunda birleşmektedir. Maarif müfettişleri, okul müdürlerinin ders denetimi ve değerlendirmede subjektif davranması (13), Okul müdürlerinin ders denetimi konusunda

yetersiz (7) olduğunu düşünmektedirler. Yılmaz'ın (2009) yaptığı araştırmada okul müdürlerinin yöneticilik görevi yerine getirmesindeki en önemli engelin, okul müdürlerinin yöneticilik eğitimi almaması olduğu, bu durumda Türk Milli Eğitimindeki "meslekte asıl olan öğretmenliktir" ilkesinden kaynaklandığını, yıllardır bu ilkeye göre hareket edildiği için okul yöneticiliğinin meslekleşemediğini belirtmektedir. Okul yöneticilerinin lisansüstü eğitim programlarına katılarak yöneticilik eğitimi alması gerektiğini, kısa vadede hizmet içi eğitim programlarına katılması gerektiğini ileri sürmektedir. Aslanargun ve Süleyman(2013) tarafından yapılan araştırmada; "Okul müdürleri tarafından yapılan öğretmen denetiminin en zayıf noktasının sübjektiflik ve yanlılık olarak ifade edilmektedir." Bu durum araştırma bulgularımızla tutarlılık göstermektedir.

Maarif Müfettişi Teması

Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumsuz Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Maarif Müfettişi teması altında maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi yapmıyor olmasını **olumsuz** olarak değerlendiren görüşler frekanslarına göre sıralandığında; Ders denetiminin eskiden olduğu gibi maarif müfettişleri tarafından yapılması (12), ders gözlemi sayesinde iyi örneklerin taşınması (5), ders denetimlerinin maarif müfettişlerinin kendisini geliştirmesine zorunlu katkı sunması (4), ders denetiminin kaldırılması ile maarif müfettişlerinin etkisiz duruma getirilmesi (4), gelecekte maarif müfettişliği mesleğinin kaldırılmasının planlandığı (3), ders gözleminin müfettiş tarafından objektif yapıldığı (2), birden çok öğretmenin (aynı branştan öğretmenler ve zümre öğretmenleri) dersinin izlenmesinin müfettişlere ölçüt oluşturmada yardımcı olması (1), olarak sıralanmaktadır.

Maarif müfettişlerinin ders denetimi yapmıyor olmasını olumsuz olarak değerlendiren müfettişler; "...Öğretmen sosyal psikolojik varlık olması sebebiyle sürekli birlikte çalıştığı bir kişi tarafından denetlenmesini kabullenmeyebilecek mutlaka üçüncü bir göz (müfettiş) tarafından denetlenmesinin yararlı olacağını düşünüyorum. Bu nedenlerle sınıf/ders denetimi maarif müfettişlerince ve kendi branşlarındaki müfettişler tarafından yapılması daha yararlı olacaktır. ..." (B7), "...Denetimde bu işin uzmanı konumunda bulunan Müfettişler tarafından yapılmalıdır..." (B9), "...ders denetimi müfettişin en önemli görevidir ve kaldırılmasının olumsuz etkilerini yakın bir gelecekte görüleceğini düşünüyorum..." (İ14), "...Maarif müfettişleri ders denetimleri esnasında zorunlu olarak kendini geliştirmek ve yenilemek zorunda kalıyordu. Her öğretmenden farklı bilgiler alıyor, bu bilgileri diğer öğretmenlere taşıyor ve paylaşıyordu. Bu yol kapatıldı..." (İ8), "...Bir okulda öğrendiklerimizi başka kurumlara taşıyorduk..." (İ5), "...Müfettiş ders denetimi öncesindeki hazırlıkları ile denetim esnasındaki gözlemler ve denetim sonrasındaki görüşmelerle kendini geliştirmek zorunda kalıyor, öğretmene farklı uygulama örnekleriyle ilgili bilgi verebiliyordu..." (İ14), "...Bu yüzden Müfettişlerin sınıf denetimi yapmıyor olmaları hem kendileri hem de eğitim öğretim açısından iyi olmamıştır..." (İ10), "...kısaca bu müfettişliğin sonunu getirecek kadar zarar verecek bir konu..." (İ11), "...Bu yüzden Müfettişlerin sınıf denetimi yapmıyor olmaları hem kendileri hem de eğitim öğretim açısından iyi olmamıştır..." (İ10), olarak sıralanmaktadır.

Ders Denetiminin Kaldırılmasının Olumlu Olduğu İle İlgili Maarif Müfettişlerinin Görüşleri. Maarif Müfettişi teması altında maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi yapmıyor olmasını **olumlu** olarak değerlendiren görüşler frekanslarına göre sıralandığında; Müfettişin kendini yetiştirme sorunları (2), hizmet içi eğitim yetersizlikleri (2), müfettişlerin soruşturmacı rolleri ders denetiminde müfettişe olan güveni azalttı (1) olarak sıralanmaktadır.

Örnek görüşler; "...müfettişler kendini geliştirme olanaklarından yoksun durumdadır..(İ4)", "... maarif müfettişleri eşgüdüm halinde hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekir...(i2) şeklinde belirtilmiştir.

Müfettişlere olumsuz algıların nedenlerine ilişkin eğitimcilerin değerlendirmeleri bakıldığında; Maarif müfettişlerin rehberlik, mesleki yardım ve işbaşında yetiştirme görevleri ile ancak değerlendirme ve soruşturma görevlerinden arta kalan zamanda ilgilenebildiklerini göstermektedir (Sabancı ve Şahin, 2007). Rehberliğin istenilen düzeyde gerçekleşmemesinde problem kaynağı sadece müfettişler değildir. Rehberliğin istenilen düzeyde olmamasında, otoriter bir rehberlik anlayışının olması, öğretmenin rehberliğe bakışı ve rehberlik ihtiyacı duymaması, rehberlik ve denetim kavramlarının öğretmenler ve müfettişler tarafından tam anlaşılması, denetimin rehberliğe olumsuz etkileri gibi birçok etken ortaya çıktığı belirtilmiştir (Aktaran: Aslanargun ve Tarku, 2014: Kılıç, Aslanargun ve Arseven, 2013).

Şahin, Çek, & Zeytin (2011) yapmış olduğu, "Eğitim Müfettişlerinin Denetim Sistemi ve Hizmetiçi Eğitim Kurslarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri" isimli araştırmasında; iki bulgu elde edilmiştir. Birincisi denetim sisteminin yeterince amacına ulaşmadığı ve rehberlik hizmetlerinin istenen nitelikte yapılamadığıdır. İkincisi ise müfettişlerin hizmetiçi eğitim kurslarının nitelik ve nicelik olarak yetersizliğidir.

Maarif Müfettişleri ders denetimi konusunda yeni bir düzenleme yapılmasını gerektiği belirtilmiştir(İ1,İ2,İ3,İ4,İ7,İ11,B1,B4,B7,B8,B9,10). Ders denetimi konusunda hemen yeni bir düzenleme yapılması istendiği görülmektedir. Ayrıca, Maarif müfettişleri ders denetimini okul müdürlerinin yapmasını sakıncalı olarak nitelendirmektedirler(İ3,İ8,İ9,İ12, B3,B5,B7,B9,B10). Bu müfettişler ders denetimlerinde okul müdürünün objektif olamayacağını vurgulamışlardır.

Sonuçlar

Maarif müfettişlerinin ders/sınıf denetimi görevinin kaldırılmasına ilişkin görüşlerinde, müfettişlerin geldiği kaynak (İl Eğitim Denetmeni, Bakanlık Denetçisi) açısından fark olmadığı anlaşılmaktadır.

Maarif müfettişlerinin sınıf/ders denetimi görevinin kaldırılması sonucunda; sistemin denetimsiz kaldığı, denetim bütünlüğünün kaybolduğu, durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme süreçlerinin yerine getirilemediği, öğretmenlerle iletişimin kaybolduğu, sınıflarda öğrenci kazanımlarının izlenmediği, öğretmen performansının izlenmediği, sınıfta ne yapıldığının bilinmediği belirtilmektedir.

Denetimin bütünlük ilkesi açısından kurum denetimi ve ders denetiminin birlikte yapılması gerektiği, maarif müfettişlerinin ders denetimi veya gözlemi sayesinde iyi örneklerin bir okuldan diğer okullara aktarıldığı, ayrıca ders denetimlerinin maarif müfettişlerinin kendisini geliştirmesine zorunlu katkı sağladığı, ders denetimin yeniden yapılandırılması gerekliliği görüşleri ağırlık kazanmaktadır.

Okul müdürlerinin ders denetimi ve değerlendirmelerinde; okul müdürlerinin atamalarında belirli, objektif kriterlerin olmamasına bağlı olarak, okul müdürlerinin ders denetiminde sübjektif davranışlar göstereceği ve okul müdürlerinin ders denetimi konusunda eğitim almadıkları, yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirtilmiştir.

Katılımcı maarif müfettişlerinden ikisi, sınıf/ders denetimi görevinin müfettişlerden alınmasının sebebi olarak; "Maarif müfettişlerinin denetim ilkelerine ve esaslarına aykırı davranışları, denetimin düzeltme ve geliştirme işlevinin yerine getirilmemesi, ders denetiminde öğretmenle iletişim sorunları yaşanması, ders denetiminin çoğunlukla evraklar üzerinde yapılması, müfettişin kendini yetiştirme veya geliştirme sorunları, hizmetiçi eğitim yetersizlikleri, müfettişlerin soruşturmacı rollerinin olumsuz etkileri" şeklinde görüş beyan ederek öz eleştiri yapmışlardır. Bu özeleştiri de; Maarif müfettişlerinin denetim ilkelerine ve esaslarına aykırı davranma, denetim uygulamalarında denetimin düzeltme ve geliştirme işlevinin yerine getirilmemesi, ders denetiminde öğretmenle iletişim sorunları yaşamak, ders denetiminin çoğunlukla evraklar üzerinde yapılması, müfettişin kendini yetirme veya geliştirme sorunları, hizmetiçi eğitim yetersizlikleri, müfettişlerin soruşturmacı rollerinin olumsuz etkileri, gibi konularda çok etkili mesajlar sunmaktadır. Bu mesajlarla denetim sisteminin durum saptama süreci tamamlanmış, maarif müfettişleri bu verilerden yararlanarak kendilerini düzeltme ve geliştirmesi sürecini başlatması gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Öneriler

1. Denetim sisteminin yeniden yapılandırılması ihtiyacı olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Katılımcı görüşlerinde denetimin şu andaki ve geçmişteki uygulamalarında sorun olduğu ve sistem değişikliğine ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

2. Bu araştırma, yönetici ve öğretmen paydaşlarla da tekrarlanabilir. Araştırmamızda sadece maarif müfettişlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu araştırma öğretmen ve yönetici görüşleri alınarak daha zengin bilgi kaynağına ulaşılabilir.

3. Ders denetiminin maarif müfettişlerince yapılması uygulamasına geri dönülmelidir. Katılımcı müfettişlerin ağırlıklı görüşü, sınıf/ders denetiminin uzman kişi tarafından yapılmasının sisteme olumlu katkı getireceği yönündedir. Bunun yanında, maarif müfettişlerinin denetim uygulamalarında, mesleki etik ve iletişim sorunları olduğu, bu sorunların çözülmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Denetim Başkanlığı tarafından, uyarıcı-bilgilendirici seminer verilebilir ve yönetmeliklerde düzenlemeler yapılabilir.

4. Maarif müfettişlerinin kendilerini geliştirmelerine imkan sağlayacak, yüksek lisans, doktora ve zorunlu nitelikli hizmetiçi eğitim programları oluşturulması yararlı olabilir.

Kaynaklar

- Aküzüm, C. (2012). *Türkiye'de ilköğretim okullarında eğitim denetimi (Bir Meta-Sentez Çalışması)*. Doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Aküzüm, C., & Özmen, F. (2013). *Eğitim denetmenlerinin rollerini gerçekleştirme yeterlikleri bir meta-sentez çalışması*. *Akev Akademi Dergisi*, 1-1(Yaz).
- Aslanargun, E., & Süleyman, G. (2013). Öğretmen denetimini kim yapmalıdır: *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 98–121.
- Aslanargun, E., & Tarku, E. (2014). Öğretmenlerin mesleki denetim ve rehberlik konusunda müfettişlerden beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 281–306. <http://doi.org/10.14527/kuey.2014.012>
- Aydın, İ. (2005). *Öğretimde denetim: Durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi (Genişletilmiş Üçüncü Baskı)* Ankara: Pegem
- Balcı, A., Aydın, İ., Yılmaz, K., Memduhoğlu, H.B. & Apaydın Ç. (2007). *Türk eğitim sisteminde ilköğretimin yönetimi ve denetimi: mevcut durum ve yeni perspektifler. Türkiye'de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri*. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Ankara.
- Başar, H. (1993). *Eğitim denetçisi, rolleri, yeterlilikleri, seçilmesi*, Ankara: Pegem
- Beach, D. M., & Reinhartz, J. (2000). *Supervisory leadership: Focus on instruction*. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Beycioğlu, K., ve Dönmez, B. (2009). Rethinking educational supervision. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 71-93.
- Bursahoğlu, Z. (2000). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem
- Calabrese, R. L., ve Zepeda, S. J. (1997). *The reflective supervisor: A practical guide for educators*. New York: Eye on Education.
- Can, N. (2007). İlköğretim öğretmenlerinin denetimi ve sorunları. *Millî Eğitim Dergisi*, 31(161), 112-122.
- Erdem, A. R., & Eroğul, M. G. (2012). Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre ders denetiminde eğitim müfettişlerinin öğretmene ilişkin tutumları, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 13–26.
- Garubo, R. C., ve Rothstein, S. W. (1998). *Supportive supervision in schools*. London: Greenwood Pres.
- Glickman, C., Gordon, S. P. & Ross-Gordon, J. M. (2005). *The basic guide to supervision and teaching leadership*. Boston: Allyn-Bacon.
- Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10.sayı, s.73-78, <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/199410FEYYAT%20G%C3%96K%C3%87E.pdf> >Erişim Tarihi: 2 Şubat 2015]
- Kaya, Y. K. (1993). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Set Ofset Matba- acılık, Ltd. Şti.

- Kayıkçı, K. (2004). *Milli Eğitim Bakanlığı denetmenlerinin denetim alt sisteminin yapısal sorunlarına ilişkin alguları ve iş doyum düzeyleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Hoy, W. K., ve Forsyth, P. B. (1986). *Effective supervision: Theory into practice*. New York: Random House.
- Memduhoğlu, H. B. (2012). Öğretmen, yönetici, denetmen ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre Türkiye’de eğitim denetimi sorunsalı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12(1), 135–156.
- Memduhoğlu, H. B., & Taymur, A. (2014). Türkiye’de Eğitim denetimi alt sisteminin yeniden yapılandırılmasına ilişkin bir model önerisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 25–44. <http://doi.org/10.14527/pegegog.2014.008>
- MEB. (2011a). Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, *Resmî Gazete*, 24/06/2011 tarih ve 27974 sayı.
- MEB. (2011b). Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kararname Numarası 652, *Resmî Gazete*, 14/09/2011 tarih ve 28054 sayı.
- İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü. (2002). *2002 Yılı takım raporu. Etkili teftiş ve rehberlik*. İstanbul: İMEM.
- Patton, M. Q.(1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA:Sage
- Pajak, E. (2010). *The history and future of instructional supervision in the United States*. 2. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 23-25 Haziran 2010, 1-19. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Sarı, D. (2005) İlköğretim okulları ve denetim, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 6 (64-65), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi64-65/index-sari.htm> İnternetten 25.05.2015 ‘de erişildi.
- Sarpkaya, R. (2004) İlköğretim denetmenlerinin denetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (8), 114-129
- Sergiovanni, T. J., ve Starrat, R. J. (1993). *Supervision a redefinition*. New York: McGraw Hill.
- Sullivan, S. ve Glanz, J., (2015). *Okullarda eğitim ve öğretimi geliştiren denetim*(A. Ünal, Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Özgözcü, S. (2008) İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin, denetmenlerin sözlü iletişim becerilerine ilişkin algı ve beklentileri, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 6 (23), 70-93
- Taymaz. H. (1997). *Eğitim sisteminde teftiş, kavramlar, ilkeler, yöntemler*. (Geliştirilmiş Dördüncü Baskı), Ankara: Gül Yayınevi,
- Tok, N. T. (2015). *Farklı gözlerden maarif müfettişleri*, Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran’a Armagan. Ankara: Anı
- Resmî Gazete, (2014). Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 6528, Kabul Tarihi: 01.03.2014, Sayı: 28941.

- Waite, D. (1995). *Rethinking instructional supervision: Notes its language and culture*. Bristol: The Falmer Press.
- Yılmaz, K. (2009). Okul müdürlerinin denetim görevi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (April), 19-35.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin.
- Zepeda, S. J. (2006). High stakes supervision: We must do more. *The International Journal of Leadership in Education*, 9(1), 61-73.